

## FINANSKRISEN – ET VENDEPUNKT?

Mens dette skrives er det høyst uklart om finanskrisen vil gripe ytterligere om seg og ramme realøkonomien i større grad, eller om de tiltakene som er satt i verk fra ulike regjeringer verden over vil stoppe krisen – for denne gangen – hvis det ikke kommer en systemreform. ”Verdens finanskriser må være et vendepunkt og føre til en fullstendig endring av måten finansverdenen fungerer på. Den dominerende finanskapitalismemodellen er nær ved å kollapse”, heter det i en uttalelse fra Den Europeiske Faglige Samorganisasjonen (DEFS).

Finanssektoren og de som handler med penger og verdipapirer er i løpet av de siste 25-30 årene i mindre og mindre grad omfattet av statlige reguleringer, tilsyn og kontroll. Krisen vi nå ser er forårsaket av grådighet og hensynsløshet innen denne deregulerte finanssektoren som bla har gitt lån til folk som ikke har mulighet til å betale tilbake og har i et innviklet og uoversiktlig system drevet med videresalg av denne gjelden. Den sterke veksten i prisene på drivstoff, mat og råvarer som vi opplevde før boblen sprakk for alvor, var også skapt av spekulanter. Et annet kjent utslag av den samme trenden er utstrakt privatisering og konkurranseutsetting av offentlige tjenester for å skape enda flere markeder som det kan tjenes penger på.

Nå har denne spekulasjonskapitalismen brakt seg selv på konkursens rand og dette truer verdensøkonomien, dvs. at krisen sprer seg til flere og flere land. Det rammer realøkonomien, noe som betyr at vanlige folk begynner å merke krisen ved at bedrifter må innskrenke eller går konkurs med bla press på lønninger, økende arbeidsløshet, økte problemer med å betale gjeld og tap av oppsparte pensjoner som resultat. Dette har allerede skjedd i et land nær deg – Island. Sentralbankene i de rike landene har sprøytet inn hundrevis av milliarder dollar for å redde finansinstitusjoner. Konjunkturedgangen truer dem mest som har minst å redde seg unna med - de betaler, som vanlig. Det vil dessuten ta år å få pengene tilbake, om en noensinne vil det. Vår framtidige evne til å finansiere offentlige tjenester av høy kvalitet står på spill, noe som igjen rammer de som trenger disse tjenestene mest.

Mens massemedia har fokusert på nedgangen på børsene og anstrengelsene for å redde bankene og de som har skapt krisen, har fagbevegelsen, både nasjonalt og internasjonalt fokusert på hvordan krisen rammer vanlige arbeidsfolk, pensjonister, de fattigste og den vanlige lånekunde og skattebetaler – som betaler for krisen.

I DEFS' uttalelse heter det bla: Aldri igjen må uansvarligheten til finansinstitusjoner og hedgefond, dvs. «spekulasjonsfond» som kan gi fortjeneste uavhengig av markedsutviklingen, tillates å nærme seg nasjoner på konkursens rand. Aldri igjen må skattebetalernes penger brukes til å støtte institusjoner som fortsetter å betale sine toppledere enorme lønninger og bonuser. Aldri igjen må det tillates at aksjeverdier, med direktørenes bonus knyttet til den, er foretakenes eneste mål. Vi kan ikke risikere en gjentakelse av denne alvorlige ansvarsløsheten, grådigheten og uaktsomheten.

I samarbeid med International Trade Union Confederation (ITUC) og UNI-Europa finner DEFS et faglig svar for å møte krisen. Det må bla stilles betingelser om offentlig innflytelse og kontroll hvis offentlige midler skal sprøytes inn i finansinstitusjoner. Det må bli mye tettere kontroll av institusjonene, spesielt forholdet til egenkapital og en felles effektiv internasjonal regulering. Det må statlig innsats til som sikrer at det finnes midler til investeringer i realøkonomien og en bærekraftig utvikling. DEFS krever hjelp til berørte arbeidstakere, til huseiere som trues av utkasting og pensjonister som trues av fattigdom på

sine gamle dager. Oppmerksomheten må også rettes inn mot offentlig politikk, lønnsulikheter og en svak lønnsutvikling for vanlige arbeidstakere. Mange "Working Poor" i USA drives inn i stadig mer gjeld for å opprettholde et anstendig liv. Og for egen del vil jeg legge til: Det er på høy tid å innføre Tobin-skatt, dvs. skatt på valutatransaksjoner – og gjerne andre transaksjoner i finansmarkedet, for den del.

Norsk LO har også tatt tak i krisen og skriver i et brev til Kristin Halvorsen at det er behov for en grundig gjennomgang av den norske finanssektoren og måten den fungerer på og foreslår en bredt sammensatt kommisjon med et omfattende mandat som kan analysere hva som har skjedd og foreslå tiltak. LO sier bla at mye av det internasjonale samarbeidet knyttet til reguleringer av finansmarkedene domineres av IMF og bransjedominerte møteplasser med få demokratiske innslag. For mye av tenkningen har vært påvirket av nyliberalisme og deregulering. USA, som er verdens mest gjeldstyngete land har hatt stor innflytelse. Det er behov for fornying av det internasjonale finansielle samarbeidet og nye samarbeidsfora med bredere deltakelse. LO mener at Norge bør ta initiativ til dette og kan på sin side øke sitt engasjement internasjonalt gjennom det nordiske og europeiske faglige samarbeidet.

Uavhengig av hvordan utfallet på denne krisen blir, må vi i fagbevegelsen fortsette å kjempe for arbeidstakerrettigheter, for rettferdige og anstendige lønninger, for stabile arbeidsplasser og for et sterkt uavhengig kollektivforhandlingsystem. La oss håpe at krisen blir et vendepunkt og vil medføre en revitalisering av fellesskapsidealet, solidariteten og samlingen om kollektivet og at dyrkingen av markedsliberalismen, individualismen og egoismen blir en historisk parentes.